

TRIVSEL, AI OG 'FORBEREDT PÅ FREMTIDEN' – UDDANNELSESOMRÅDET I FOLKETINGÅRET 2023-2024

AF KAREN EGEDAL ANDREASEN

INTRODUKTION

I folketingsåret 2023-2024 var det som foregående år flertalsregeringen bestående af Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne (SVM-regeringen), der kunne sætte deres aftryk på uddannelsespolitikken. Det skete med Mattias Tesfaye (S) som børne- og undervisningsminister (BUVM) og Christina Egelund (M) som uddannelses- og forskningsminister (UFM) i spidsen. Begge udnævnt i forbindelse med SVM-regeringens tiltrædelse 15. december 2022.¹

I denne oversigt belyses en række af de politiske tiltag og udviklinger på uddannelsesområdet i folketingsåret 2023-2024 og herunder nogle af de udfordringer, som ministrene og mange andre involverede har måttet forholde sig til og har taget initiativer i forhold til. Oversigten er bygget op således: I *afsnit 1* indledes med en overordnet beskrivelse af en del af de tiltag, som politikerne har sat i værk, mens *afsnit 2* giver et overblik over nogle af de udfordringer, man har stået over for på uddannelsesområdet, både aktuelt og gennem længere tid. Herefter følger i *afsnit 3* en redegørelse for væsentlige uddannelsespolitiske udspil og forlig i og op til folketingsåret, og i *afsnit 4* belyses de elementer af finanslovsforslaget, der omhandlede eller berørte uddannelsesområdet. I *afsnit 5* gøres der rede for, hvordan de politiske tiltag er søgt eller tiltænkt omsat i praksis på hhv. folkeskoleområdet og den forberedende grunduddannelse (FGU) (afsnit 5.1), ungdomsuddannelserne, erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser (afsnit 5.2) samt

---

1 S sammensætningen af de to udvalg, der tager sig af behandling af lovforslag og beslutningsforslag inden for hhv. undervisningsministerens og uddannelses- og forskningsministerens områder, samt varetager kontrollen med de to ministres forvaltning af regeringens politik fremgår i bilag 1. Den parlamentariske kontrol sker, ved at udvalgsmedlemmerne stiller § 20-spørgsmål, skriftlige udvalsspørgsmål, samrådsspørgsmål og forespørgsler til ministre.

professionsuddannelserne, universitetsuddannelserne, og efter-videreuddannelsesområdet (afsnit 5.3). *Afsnit 6* omhandler nogle af de relevante initiativer, beslutninger og tiltag i regi af EU. Endelig rummer *afsnit 7* en kort opsamling med en række fremadrettede overvejelser.²

1. ÅRETS GANG PÅ UDDANNELSESOMRÅDET

Afsnittet danner baggrund for de følgende afsnit (2 og 3), der forholder sig til politiske udspil og forlig, og hvordan disse er søgt omsat i praksis.

Et år med fokus på blandt andet elevtrivsel, arbejdsmarked, frihed i skoleledelse og universitetsreform

Folketingsåret 2023-2024 har på uddannelsesområdet været begivenhedsrigt. Det har været kendetegnet ved politiske tiltag rettet mod udfordringer på alle niveauer af uddannelsessystemet og mod nye såvel som velkendte problemstillinger. Dette har givet sig til kende i uddannelsesmæssige initiativer og forandrings tiltag i alle de forskellige dele af uddannelsessystemet. Initiativer, der desuden også har været under indflydelse af udviklinger i regi af EU. Trods udfordringer har det også været et år med positive udviklinger på visse områder.

Siden regeringens tiltrædelse har denne formuleret sin uddannelsesmæssige politik hovedsageligt i form af indtil nu fire udspil under overskriften *Forberedt på fremtiden*, der redegør for initiativer på alle niveauer af uddannelsessystemet. *Forberedt på fremtiden I* blev lanceret i forrige folketingsår (se *Uddannelseshistorie* 2023 s. 183-184), mens *Forberedt på fremtiden II-IV* blev præsenteret i folketingsåret 2023-2024. *Forberedt på fremtiden II* havde fokus rettet mod folkeskolen, *Forberedt på fremtiden III* fokuserede på erhvervsuddannelsesområdet særligt med henblik på uddannelserne inden for sundhed og ældrepleje, mens *Forberedt på fremtiden IV* centrerede sig om uddannelsen af faglærte med særligt henblik på den grønne omstilling. De fire 'pakker' dækker regeringens politik for alle dele af uddannelsesområdet, og centrale initiativer og fokus i oversigten vil derfor samle sig om dem. Dog med blikket vendt særligt mod de tre udspil i folketingsåret 2023-2024 og udvalgte tematikker, hvoraf nogle er af tværgående karakter, dvs. giver sig til kende på tværs af uddannelsesområder (f.eks. trivsel).

---

² Forkortelser anvendt i teksten: BUVM (Børne- og Undervisningsministeriet); UVM (Undervisningsministeriet); UFM (Uddannelses- og Forskningsministeriet); FT (Folketinget); FGU (Forberedende Grunduddannelse); EUD (Erhvervsuddannelserne); EVU (Efter- og videreuddannelse); EU (Europæiske Union); AE (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd); BUPL (Børne og Ungdomspædagogernes Landsforening); EVA (Danmarks Evalueringsinstitut); DEG (Danske Erhvervsskoler og Gymnasier); KL (Kommunernes Landsforening); VIVE (Det Nationale Forsknings- og analysecenter for Velfærd).

I oversigten rides hovedlinjer i disse udspil og udviklinger indledningsvist kort op. Herefter følger en mere detaljeret redegørelse for uddannelsespolitiske initiativer fra Børne- og Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Finansministeriet. Sidstnævnte med fokus på den del af finansloven for 2023-2024, der omhandler uddannelse. I forlængelse af dette behandles delområder inden for uddannelse, idet feltet søges dækket i sin bredde, omfattende folkeskole, erhvervsuddannelserne (EUD), de gymnasiale uddannelsesretninger, professionsuddannelserne, universiteterne samt efter-videreuddannelse (EUV). Inden oversigtens afrunding behandles udvalgte tematikker af tværgående karakter med fokus på trivsel, social arv og mobilitet, tosprogede, STEM, uddannelse i udkantsområder, uddannelsesledelse, samt afslutningsvis fremadrettede initiativer, visioner og mulige fremtidige udfordringer.

2. NYERE, VELKENDTE OG TILBAGEVENDENDE UDFORDRINGER

De udfordringer, politikerne har måttet forholde sig til på uddannelsesområdet i årets løb, fordeler sig overordnet mellem dels de nyere, dels de, der har været kendt gennem en længere årrække, og de, som er tilbagevendende og overvejende af strukturel karakter.

Kunstig intelligens (AI) og chatbots

Blandt udfordringer, der for nylig har givet sig til kende, har særligt det, der går under betegnelser som *kunstig intelligens (AI) og generativ kunstig intelligens* samt de digitale hjælpeværktøjer, der baserer sig herpå, haft stor opmærksomhed. Dette gav sig til kende, da *ChatGBT* blev lanceret i november 2023 i en alment tilgængelig version, og de digitale chatbots dermed blev gjort tilgængelige for alle. Der blev blandt mange taget imod disse med åbne arme, og det stod meget klart, at ChatGBT åbnede store muligheder for alle typer brugere, herunder også skoleelever og studerende. Dette ved ikke blot at kunne give forslag til løsning og besvarelse af spørgsmål (dog med svar af varierende kvalitet og troværdighed alt efter f.eks. det spørgsmål, der stilles), men også til formuleringen af egentlige tekster og publikationer af enhver tænkelig karakter, samt forslag til forbedringer af tekster.

Et sådant værktøj rummer selvsagt et stort potentiale i uddannelsessammenhænge for såvel undervisere som for studerende, men også betydelige udfordringer, og det vil kunne medføre gennemgribende forandringer på nogle uddannelsesområder. Dette ikke mindst i relation til prøve og eksamenssystemet og de krav, der her må være om, at opgavebesvarelser på valid vis afspejler elevers og studerendes personlige viden, færdigheder og kompetencer inden for de faglige områder, de afprøves i. Lanceringen af ChatGBT satte derfor hurtigt politiske og

beslutningsmæssige processer i gang grundet f.eks. nødvendigheden af tillid til prøve- og eksamenssystemet. Men det afstedkom også diskussioner af sådanne programmets potentialer og muligheder i skole og uddannelse samt rammerne for anvendelsen, også i forbindelse med prøver. Det var tydeligt, at det nye værktøj krævede beslutninger og løsninger i den forbindelse. Der blev i maj 2023 nedsat en ekspertgruppe, der skulle formulere anbefalinger, og deres rapport udkom i april 2024.³ Den fremlagde forslag med konkrete nye prøveformer, ligesom den bl.a. også anbefalede, at prøverne designs og tilrettelægges sådan at de minimerer muligheder for snyd eller misbrug af digitale hjælpemidler. BUVM har i løbet af året formuleret retningslinjer for brugen af digitale hjælpemidler så som chatbots og lign.⁴ Debatten om brug af sådanne hjælpemidler er dog stadig særdeles aktiv og i en begyndende fase, der er langt fra nogen enighed om emnet, og en praksis er under udvikling. Mens mange taler for at 'omfavne' denne nye teknologi, ikke mindst da man må konstatere, at den nu engang er her uanset hvad, påpeger andre en mangel på refleksion over dens styrker og svagheder og over den store betydning, det kan få for hele uddannelsessystemet og for elevers og studerendes faglige udviklingsmuligheder.

Udfordringer kendt gennem flere år – trivsel, unges uddannelsesvalg, skoleledelse
Blandt udfordringer, som politikere og praktikere har beskæftiget sig med gennem flere år, kan nævnes spørgsmål forbundet med trivselsproblematikker blandt elever og studerende, unges valg af uddannelsesretning efter grundskolen, kønsrelaterede forskelle i karakterer i grundskolen, folkeskolernes ledelse samt demografiske udviklinger og deres betydning for uddannelse. Det er udfordringer forbundet med spørgsmål, der også har domineret i det politiske billede.

Hvad angår unges valg af uddannelsesretning, har dette knyttet sig til de initiativer, politikerne gennem mange år har taget for at øge unges søgning mod erhvervsuddannelserne, samt bestræbelser for at sikre at tilstrækkeligt mange uddanner sig inden for (de såkaldte) velfærdsuddannelser, dvs. bl.a. pædagog, lærer, sygeplejerske og socialrådgiver. Desuden har søgningen til en række professionsuddannelser (herunder 'velfærdsuddannelserne') været faldende gennem en årrække, hvilket er problematisk. Særligt søgningen mod erhvervsuddannelserne har gennem årtier tiltrukket sig opmærksomhed, idet denne inden for bestemte EUD-retninger er for lav i forhold til samfundets behov. En problematik, som også

---

3 Indlæg på BUVMs hjemmeside 24. april 2024 med titlen: "Ekspertgruppe klar med anbefalinger for brug af ChatGBT ved prøver".

4 Indlæg på BUVMs hjemmeside 27. februar 2024 med titlen: "Spørgsmål og svar".

demografiske udviklinger har indflydelse på.⁵ Mens man politisk ønsker at styrke optaget til de nævnte uddannelser, efterstræbes på den anden side, at andelen af unge, der tager en universitetsuddannelse, reduceres. Bl.a. dette ønske ligger bag en omdiskuteret reform af kandidatuddannelserne, der blev lanceret 2022, og som sigter på at reducere antallet af studiepladser på universiteterne (se *Uddannelseshistorie* 2023 s. 181-185). En reform, der gradvist implementeres gennem en årrække, og som derfor også har haft virkninger i folketingsåret 2023-2024. Aftalen, der blev indgået 18. april 2024 af forligskredsen bag reformen om rammene for udmøntning af sektordimensioneringen på de otte danske universiteter, betyder, at det særligt er Roskilde, Aalborg og Københavns Universitet der rammes.⁶ Forligskredsen bestod af regeringen, SF, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti.

Selv om også *trivselsproblematikker* blandt unge i de fleste dele af uddannelses-systemet har gjort sig gældende gennem mange år, har det i særlig grad kaldt på handling efter årene med covid19, hvor det har fyldt meget. *Statusredegørelse for folkeskolen 2022/23*, der udkom i april 2024, konkluderede, at målet for styrket trivsel ikke var nået.⁷ Tidligere undersøgelser af elevtrivsel belyser imidlertid problemets komplekse karakter. Det har syntes vanskeligt at finde en passende strategi og organisere en virkningsfuld indsats for bedring af elevers og studerendes trivsel, men man har i dette folketingsår truffet nye beslutninger rettet netop mod denne problemstilling; dette bl.a. i form af nedsættelsen af en trivselskommission i august 2023, der skulle belyse en række temaer relateret til børn og unges trivsel på tværs af forskellige kontekster, herunder også skole og uddannelse (kommissionens arbejde berøres nedenfor). Et vigtigt element i den forbindelse blev brugen af 'skærme' i undervisningen, der har udviklet sig stærkt, og som foreslås lagt i mere faste rammer og reduceret særlig blandt børn og unge.

Folkeskolernes *ledelse* har gennem flere år været karakteriseret ved en stigende grad af ydre regulering med de udfordringer, dette har givet. Der er i årets løb været iværksat tiltag i retning af at 'frisætte' skoleledelsen, som det formuleres.⁸ Initiativet er dog i en startfase, hvor nogle trædesten er lagt ud lovgivningsmæssigt, men det vil vise sig, hvordan de nye ledelsesmæssige vilkår udmøntes, og hvilken betydning de vil få i praksis.

5 Indlæg på Danske Regioners hjemmeside 2024 med titlen: "Den demografiske udvikling: Små ungdomsårgange og flere ældre".

6 UFM (18. april 2024). "Udmøntning af sektordimensionering på universiteterne".

7 Indlæg på BUVMs hjemmeside 16. april 2024 med titlen: "Statusredegørelse for folkeskolen 2022/23".

8 Indlæg på BUVMs hjemmeside 11. oktober 2023 med titlen: "Nyt udspil skal styrke kvaliteten i folkeskolen og sætte skolen fri".

Udfordringer af tilbagevendende og strukturel karakter – social mobilitet, diskrimination, unge uden uddannelse og arbejde, køn og karakterer

Til den tredje gruppe udfordringer, der i nogle tilfælde kan siges at have en strukturel karakter, hører, at flere unge afslutter grundskolen uden eksamen. Ifølge læsetest og *Statusredegørelse for folkeskolen 2022/23*⁹ er der flere elever i gruppen af dårlige læsere, der er flere i den såkaldte NEET-gruppe (unge uden uddannelse og beskæftigelse), og elevers sociale baggrund spiller stadig en markant rolle i forhold til faglige præstationer skolen, sådan som dette kommer til udtryk ved karakterer og test. Dette er adresseret i forskellige tiltag, der beskrives i det følgende.

Diskrimination af minoriteter, af forskellige elevgrupper og i relation til køn og etnisk baggrund, er også en tilbagevendende udfordring. Således kunne en undersøgelse konstatere, at f.eks. elever med LGBT+-baggrund er i større risiko for mistrivsel. Det er ligeledes foruroligende, at man i 2024 kunne konstatere en stigende antisemitisme, og alle Folketingets partier blev derfor i juni 2024 enige om at styrke tiltag for at bekæmpe dette.¹⁰

At der tegner sig forskelle i statistikken, hvad angår også de *karakterer*, piger og drenge opnår i grundskolen, og hvor drenge i stigende grad ikke formår at opnå gode karakterer, har gennem mange år kunnet konstateres, og det har også længe tiltrukket sig politikeres såvel som forskeres og praktikers opmærksomhed. I juni 2022 blev nedsat en *ekspertgruppe om køn*, der skulle beskæftige sig med dette. Ekspertgruppen skulle "belyse årsagerne til forskellene mellem drenge og pigers faglige resultater i undervisningssystemet og komme med anbefalinger til, hvordan betydningen af køn kan mindskes i både dagtilbud, folkeskolen og på ungdomsuddannelserne".¹¹ Ekspertgruppen afleverede i april 2024 deres rapport med en række anbefalinger.¹² At fremkomme med bæredygtige forklaringer på kønsrelaterede karakterforskelle endsige anbefalinger, der kan bidrage med minimere dette, har gennem årene været vanskeligt, selvom mange har forsøgt, og rapportens forslag blev omdiskuterede.

9 Indlæg på BUVMs hjemmeside 16. april 2024 med titlen: "Statusredegørelse for folkeskolen".

10 Indlæg på BUVMs hjemmeside 25. juni 2024 med titlen: "Alle Folketingets partier: Indsatsen med antisemitisme skal styrkes".

11 Kommissorium, BUVM, 10. juni 2022 med titlen: "Kommissorium for ekspertgruppe om betydningen af køn for læring og udvikling i dagtilbud, folkeskole og ungdomsuddannelser".

12 Rapport fra Ekspertgruppen om køn, BUVM, 11. april 2024, med titlen: "Anbefalinger fra ekspertgruppen om betydningen af køn for faglig udvikling, læring og trivsel i dagtilbud, folkeskole og på ungdomsuddannelser".

Nogle positive udviklinger

Til den positive side har været, at andelen af unge med anden etnisk baggrund, der opnår en uddannelse efter grundskolen, har været stigende, samt at også den sociale mobilitet synes at bevæge sig i en positiv retning ifølge en analyse udført af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.¹³ Og i "International Civic and Citizenship Education Study"-undersøgelsen (ICCS), hvor man tester elever på 8. klassetrin i 24 deltagende lande i forhold til demokratisk dannelse samt skolens bidrag til at forberede dem til deres liv som voksne borgere, ligger danske skoleelever på 8. klassetrin i toppen blandt de europæiske lande. En anden af denne type internationale undersøgelser, "Programme for International Student Assessment" (PISA), gennemført i regi af OECD, viste i foråret 2024, at danske elever er gode til kreativ problemløsning og tænkning. At bidrage til udviklingen af færdigheder som netop demokratisk dannelse og kreativitet må siges at være noget, vores skolesystem således ser ud til at give gode vilkår for – selvom man samtidig ikke må glemme at forholde sig reflekteret og kritisk til sådanne undersøgelser.

Samlet set kan man sige, at der trods tider med udfordringer også er forhold og udviklinger, der tegner positivt og synes at bevæge sig i en god retning.

3. VÆSENTLIGE UDDANNELSESPOLITISKE UDSPIL OG FORLIG

I dette afsnit behandles en række uddannelsespolitiske udspil af større betydning.

Reformforlig på uddannelsesområdet ved folketingsårets begyndelse

Folketingsåret 2023 blev på uddannelsesområdet indledt 27. august 2023 med en udmelding om, at et "Bredt reformforlig sikrer milliardinvestering i uddannelse". Forliget var indgået mellem Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti, og det rummede politiske initiativer, der blev beskrevet således:

"Reformen indeholder – ud over en markant prioritering i universitetsområdet – en massiv investering i andre dele af uddannelsesområdet, ligesom partierne er enige om at igangsætte en række kommende reformspor på det videregående uddannelsesområde. Partierne vil blandt andet igangsætte et ambitiøst reformarbejde i forhold til de professionsrettede velfærdsuddannelser på det videregående område – med henblik på at understøtte, at flere vælger at uddanne sig til lærere, pædagoger, sygeplejersker og socialrådgiv-

---

13 Analyse ved Troels Lund Jensen og Mette Weber, AE, publiceret på AEs hjemmeside 16. maj 2023 med titlen: "Mønsterbryderes veje i den almene sektor".

vere – og er enige om allerede fra 2025 at prioritere 200 mio. kr. stigende til 300 mio. kr. årligt i 2030 og frem til uddannelserne, herunder til en ny pædagoguddannelse. Samtidig er partierne enige om allerede fra 2025 at prioritere 300 mio. kr. stigende til 400 mio. kr. årligt i 2030 og frem til erhvervsuddannelserne, herunder SOSU, med henblik på at løfte kvaliteten på uddannelserne”.

I eller inden uddannelsesåret 2023-2024 lanceredes yderligere en række politiske udspil på uddannelsesområdet, som her skal nævnes. Det drejer sig om de tidligere omtalte udspil, der på forskellige måder retter sig mod de ovenfor nævnte udfordringer, og mod forandringer i forskellige niveauer af uddannelsessystemet:

- 2. marts 2023: *Forberedt på fremtiden I. En sammenhængende reformkurs. Nye fleksible universitetsveje*
- 27. juni 2023: Aftale om rammerne for Reform af universitetsuddannelserne i Danmark, Forlig mellem Regeringen, SF, Danmarksdemokraterne, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti.
- 11. oktober 2023: *Forberedt på fremtiden II. Frihed og fordybelse – et kvalitetsprogram for folkeskolen*
- 9. januar 2024: *Forberedt på fremtiden III. Flere faglærte til vores sundhedsvæsen og ældrepleje. Det næste skridt mod stærkere erhvervsuddannelser*
- Maj 2024: *Forberedt på fremtiden IV. Flere faglærte til den grønne omstilling. Endnu et skridt mod stærkere erhvervsuddannelser*

Alt i alt blev der i folketingsåret 2023-2024 fulgt op på mange politiske initiativer og reformer, som har været i støbeskeen eller undervejs de foregående år, og som adresserer en række af de udfordringer, der er nævnt i denne oversigts indledning. Detaljer og fokuspunkter i de nævnte udspil beskrives i det følgende.

Forberedt på fremtiden I, II, III og IV

Det politiske udspil med titlen *Forberedt på fremtiden I* formulerede linjerne i regeringens uddannelsespolitiske initiativer på alle niveauer i uddannelsessystemet omfattende folkeskole, erhvervsuddannelser, professionsuddannelser og universitetsuddannelser (Figur 1).¹⁴

¹⁴ Kapitlet beskæftiger sig med folketingsåret 2023-2024, og derfor kun de fire udspil under 'Forberedt på fremtiden', som

I forbindelse med lanceringen 2. marts 2023 skrev regeringen, at

“Forberedt på fremtiden I er det første udspil i en ny sammenhængende reformkurs på uddannelsesområdet, hvor regeringen vil se på hele uddannelsessystemet. Fra folkeskole til universiteter. På det videregående område skal de professions- og erhvervsrettede uddannelser styrkes, uddannelsessystemet skal forandres, så det giver flere muligheder, nedbryder barrierer og skaber reel sammenhæng, og så skal der laves en samlet langsigtet plan for det videregående uddannelsesområde.”¹⁵

Børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye (S) udtalte: “I dag fremlægger regeringen første udspil af flere, der skal sikre mere kvalitet for elever og studerende. Senere vil vi fremlægge politik, der skal hjælpe de 42.000 unge uden uddannelse eller arbejde. Ligesom vi vil investere i en mere praktisk folkeskole til gavn for alle børn og styrke erhvervsuddannelserne”. For Socialdemokratiet har der længe været et ønske om at få en mere praktisk betonet folkeskole, som i højere grad leder børn frem mod en erhvervsuddannelse, og ikke så meget en boglig skole, der peger frem mod stx-gymnasiet. Et andet fokusområde er de mange unge, som ikke fuldfører en uddannelse eller kommer i arbejde.

Økonomiminister Troels Lund Poulsen (V) forholdt sig særligt til universitetsuddannelsernes og deres samspil med arbejdsmarkedet, og pointerede ved fremsættelsen, at ønsket er at “gøre dem endnu mere relevante for arbejdsmarkedet og erhvervslivet”.

Forberedt på fremtiden II. Frihed og fordybelse, der blev offentliggjort i efteråret 2023, havde særligt fokus på folkeskoleområdet, og formulerede politiske initiativer under overskrifterne: Frihed under ansvar, Mere praktisk undervisning og valgfrihed for de ældste elever,

er lanceret i den periode. Tidligt i det nye folketingsår (2024-2025) blev yderligere to udspil lanceret, hhv. 'Forberedt på fremtiden' V og VI. 'Forberedt på fremtiden V: Flere i gymnasiet' var regeringens forslag til et nyt ungdomsuddannelseslandskab med udvikling af, som det beskrives af UVM, 'en attraktiv gymnasial uddannelse med et godt ungdomsmiljø', mens udspil nr. VI, 'Forberedt på fremtiden VI: Professions- og erhvervsrettede videregående uddannelser til fremtiden' var særligt rettet mod disse uddannelsesområders kvalitet og, som det beskrives: "mere fleksibilitet og bedre muligheder for efter- og videreuddannelse".

15 Indlæg på UFM's hjemmeside 2. marts 2023 med titlen: "Nye fleksible universitetsveje er første udspil i ny sammenhængende reformkurs på uddannelsesområdet".

Mere indflydelse til skolebestyrelserne, Stærkere fællesskab i klassen og Et styrket lærerværelse (Figur 2).

Initiativerne rettede sig mod at mindske betydningen af social arv, styrke elevernes faglige udbytte af skolen bl.a. med henblik på læsning og matematik, styrke det pædagogiske miljø, skabe bedre trivsel og bedre sammenhæng mellem skole og arbejdsmarked. Desuden, som noget væsentligt, blev også formuleret målsætninger om en mere lokal styring af skolen som led i regeringens strategiske mål om at frisætte velfærdsstatens institutioner og ikke mindst dens frontmedarbejdere.

I begyndelsen af 2024 kom så *Forberedt på fremtiden III*, med et udspil rettet mod erhvervsuddannelserne primært, især med fokus på uddannelserne inden for SOSU-området, dvs. social- og sundhedsassistenter og social- og sundhedshjælpere (Figur 3). I maj 2024 kom *Forberedt på fremtiden IV*, hvor fokus også her var på EUD og uddannelse af flere faglærte særligt med henblik på den grønne omstilling (Figur 4). Aftalen, der fulgte udspillet, var støttet af regeringen og alle Folketingets partier (Danmarksdemokraterne, Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Alternativet).¹⁶ Tesfaye udtalte i forbindelse med lanceringen af udspillet: "Regeringen har afsat et historisk højt beløb til at hæve kvaliteten på erhvervsuddannelserne. De skal bruges klogt. I januar tog vi første skridt ved at styrke social- og sundhedsuddannelserne. I dag tager vi næste skridt og kommer med et samlet bud på, hvordan vi kan understøtte flere faglærte med de rette kompetencer til den grønne omstilling. [...] Det er fuldstændig afgørende, hvis vi skal nå i mål med vores ambitiøse klimamål".¹⁷

Såvel fra Dansk Industri og Dansk Arbejdsgiverforening (DA) som fra Danske Erhvervsskoler og Gymnasier (DEG) var der positive tilkendegivelser i forlængelse af udspillet. Konstitueret formand for DEG-Bestyrelserne, Bo Sejer Frand-

16 BUV, 7. juni 2024: "Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Danmarksdemokraterne, Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Alternativet om flere faglærte til den grønne omstilling".

17 Indlæg på BUVs hjemmeside 26. maj 2024 med titlen: "Regeringen vil sikre flere faglærte til den grønne omstilling med nyt udspil".

sen, udtalte: "Det er positivt, at regeringen arbejder videre med den grønne omstilling og giver erhvervsuddannelserne et tiltrængt rygstød. Samtidig er vi enormt glade for, at der er blevet lyttet til vores anbefalinger om, at den bedste måde at sikre, at pengene går direkte til uddannelserne, er ved at lade midlerne komme ud til skolerne via taksterne. Det vil uden tvivl komme uddannelserne bedst muligt til gavn".¹⁸

Praksisfaglighed

Selvom *Forberedt på Fremtiden* I-IV kommer virkelig langt omkring i forhold til løsning af aktuelle udfordringer, bemærkes det, at en af de større satsninger de senere år i form af styrket praksisfaglighed i skolen ikke nævnes eksplicit i nogen af udspillene. Danmarks Evalueringsinstitut konkluderede imidlertid i sommeren 2023 på baggrund af rapporten *Kortlægning af folkeskolars arbejde med praksisfaglighed*, at "Lærere oplever, at praksisfaglig undervisning motiverer elever".¹⁹ I folketingsåret 2023-2024 har emnet dog spillet en mindre fremtrædende rolle i de forskellige udspil, men det blev adresseret indirekte i det skolebrev, som undervisningsministeren sendte til alle landets elevråd, lærere, pædagoger, skoleledere og skolebestyrelser 18. juni 2023. Heri skriver Tesfaye, at "Vi ønsker en undervisning, der finder en bedre balance mellem fagenes praktiske, kreative og teoretiske sider. Alt for mange elever mister motivationen, særligt i de ældste klasser. Den nye måling af elevernes trivsel viser, at mere end hver fjerde af de ældste elever ikke mener, at skolen giver dem lyst til at lære mere. De kan måske have svært ved at koble undervisningen med deres eget liv og lokalsamfund – og så forsvinder meningen for nogle elever".²⁰

Netop denne balance mellem fagenes praktiske, kreative og teoretiske sider blev fremført som en vigtig målsætning, da begrebet blev lanceret i 2018 og i efterfølgende initiativer (se *Uddannelseshistorie* 2019 s. 178-180). Også under Sorø-mødet i august 2023, blev der med det overordnede tema "Fagenes Fest" rettet opmærksomhed mod det tema og den problematik, som praksisfaglighedsbegrebet adresserer. Selvom 'praksisfaglighed' ikke synes så direkte og eksplicit fremtrædende i de forskellige udspil, spiller det tilsyneladende en indirekte rolle i flere sammenhænge og er jo under alle omstændigheder via lovgivningen blevet en del af skolens faglighed.

---

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Publikation udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut 2023 med titlen: "Kortlægning af folkeskolars arbejde med praksisfaglighed" (s. 7).

²⁰ Mathias Tesfaye 18. juni 2023: "Skoleafslutningsbrev 2023", sendt til skoler og publiceret på BUVMs hjemmeside.

4. FINANSLOVEN FOR 2024 OG UDDANNELSESOMRÅDET

Uddannelsesudspillene *Forberedt på fremtiden* I, II og III blev understøttet i form af finansloven for 2024, der blev vedtaget 27. november 2023 med et bredt flertal. Således fremgik på Folketinges hjemmeside: "For stemte 106 (S, V, SF, M, DD, LA, KF, RV, DF, ALT, NB og Jon Stephensen (UFG), imod stemte 6 (EL og Lars Boje Mathiesen (UFG), hverken for eller imod stemte 0".²¹ Finansloven fastlagde rammerne for finansieringen af de planlagte initiativer på uddannelses- og undervisningsområdet, som regeringen fremlagde.²²

Folkeskoleområdet blev prioriteret i form af "35 millioner kroner i 2024, 110 millioner kroner i 2025, 210 millioner kroner i 2026, 310 millioner kroner i 2027 og 500 millioner kroner årligt fra 2028". Det var penge afsat bl.a. til intensive undervisningsforløb i små hold. På folkeskoleområdet var også udvikling og vedligehold af de fysiske undervisningsmidler tilgodeset "gennem annullering af en planlagt besparelse ved CFUerne. Der afsættes 41,8 mio. kr. i 2024". *Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR)* blev støttet med en pulje beregnet til at "understøtte det pædagogiske personale i det forebyggende arbejde og skabe øget tilstedeværelse i dagtilbud og grundskole. Midlerne udmøntes til de ca. 10 pct. af kommunerne, der har det største behov for flere hænder. Der afsættes 50 mio. kr. i 2024 og 80 mio. kr. årligt i 2025-2027 til formålet".

Erhvervsuddannelsesområdet var prioriteret økonomisk i form af beløb svarende til et løft på ca. 10 procent i 2030 i forhold til 2022, der bl.a. skulle anvendes til tidssvarende udstyr og efteruddannelse af lærere (i 2024 afsættes der cirka 300 mio. kr. stigende til cirka 900 mio. kr. i 2030). Der blev yderligere afsat "7 millioner kroner årligt i 2024 og 2025 til en ny 2-årig forsøgsrunde, hvor unge i udskolingen får mulighed for at tage udvalgte valgfag på en erhvervsuddannelse". Og tilskud til Skills Danmark blev øget i form af en ekstra bevilling på 5 mio. kr. årligt, "som skal sikre, at kommuner og regioner, der ønsker at afholde DM i Skills, får mulighed for at søge om at være værter", som det blev formuleret.

Uddannelsesinstitutioner i yderområderne blev prioriteret med beløb, der omfattede 30 mio. kr. til særtilskud til små erhvervsskoler, 13,4 mio. kr. til videreførelse af tilskud til lukningstruede VUC-afdelinger og 30,6 mio. kr. til udkantstilskud til almene gymnasier, så alle gymnasier, der opfylder kriterierne, kunne få udkantstilskud.

Hertil kom tilskud beregnet til at sikre troværdigheden af prøveresultater i en digital tidsalder i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne (6,5 mio. kr. i 2024,

21 FT 14. december 2024: "L1 Forslag til finanslov for finansåret 2024".

22 Indlæg på BUVMs hjemmeside 28. december 2023 med titlen: "Finanslov for 2024: Bredt flertal enige om at styrke Pædagogisk Psykologisk Rådgivning".

1,4 mio. jr. i 2025 og 1 mio. kr. årligt fra 2026); kortlægning af omfanget og graden af selvcensur blandt lærere og undervisere i grundskoler og på ungdomsuddannelser (3,2 mio. kr. i 2024); styrkelse af undervisningen for ordblinde (30 mio. kr. årligt i 2024-2027 og 15 mio. kr. årligt), samt FGU-initiativer bl.a. i form af et rejsehold og kompetenceudvikling for lærerne (3,9 mio. kr.). Det nævnte 'rejsehold' var nedsat i forrige folketingsår med det formål at "indsamle viden om den forberedende grunduddannelse (FGU) og skabe lokal dialog på området".²³ I foråret 2024 kunne dette rejsehold berette, at de havde besøgt fem FGU'er såvel som også en række samarbejdskommuner rundt i landet; nogle resultater af deres arbejde blev fremlagt på KL's Ungetræf 2024.²⁴

Finansloven blev kritiseret for at svigte og forringe vilkårene for de små skoler og VUC'erne og derved tilbuddene om uddannelse i udkantsområderne.²⁵ Formanden for Danmarks Lærerforening (DLF), Gordon Ørskov Madsen, så dog visse gode elementer i loven og sagde om dette: "Jeg er først og fremmest glad for, at det er lykkedes at få trukket de planlagte besparelser på CFU'erne tilbage. At spare på undervisningsmaterialer i en tid, hvor regeringen og skolens parter har ambitioner om at skabe en mere praksisnær folkeskole, det var helt skævt".²⁶ Der blev også med finansloven lagt op til markante besparelser på Center for Undervisningsmidler (CFU), men denne besparelse blev efter kritik trukket tilbage, ligesom også små gymnasier fik lov at beholde deres udkantstilskud, og VUC'erne undgik en større besparelse.²⁷

5. DE POLITISKE UDSPIL OG VISIONER OMSAT I PRAKSIS

En ting er de politiske visioner og udspil som beskrevet i f.eks. *Forberedt på fremtiden* I-III, men hvordan er disse blevet søgt realiseret?

5.1 Folkeskoleområdet

I oktober 2023 lancerede regeringen et 'Kvalitetsprogram for folkeskolen'. Initiativerne i dette var tematiseret under overskrifterne: 'Frihed under ansvar', 'Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever', 'Mere indflydelse til sko-

23 Indlæg på BUVMs hjemmeside 16. juni 2023 med titlen: "Nyt rejsehold skal indsamle viden om FGU".

24 Indlæg af KL på deres hjemmeside 6. maj 2024 med titlen: "FGU-rejseholdet besøger FGU'er og kommuner".

25 Indlæg i 'Gymnasieskolen' 18. september 2023 med titlen: "VUC tvinges til at forringe tilbud: HF-elever skal køre over 50 kilometer for at møde en lærer".

26 Pressemeldelse fra Danmarks Lærerforening 27. november 2023 med titlen: "Lærerforening om Finansloven: Små, men gode skridt for folkeskolen".

27 Indlæg i 'Gymnasieskolen' 27. november 2023 med titlen: "Små gymnasier beholder udkantstilskud".

lebestyrelserne', 'Et styrket lærerværelse', samt 'Stærkere fællesskab i klassen'. Samlet set rummede programmet 35 specifikke punkter, der alle kan ses i lyset af de tidligere udmeldte politiske ambitioner f.eks. om at skabe mere frihed i ledelse, støtte elevtrivsel, øge optaget til EUD, styrke lærerfagligheden og lærernes trivsel. Nogle af kravene i den foregående skolereform blev også rullet tilbage, f.eks. kravet om 45 minutters bevægelse i skolen hver dag. Tiltagene kan siges i nogen grad at samle sig omkring at skabe større ledelsesmæssig frihed på skolerne, at styrke faglighed og indsats over for elever med særlige behov og udfordringer; styrke trivsel, støtte at flere elever søger mod EUD samt ændre visse af skolens fag og prøver.

Af tiltag, der – af forskellige årsager – har påkaldt sig særlig interesse kan bl.a. nævnes 'fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner', introduktionen af nye fag hhv. 'Teknologiforståelse' og 'Uddannelse og job' samt obligatorisk erhvervspraktik, juniormesterlæren, etablering af en trivselskommission samt ændring af prøver. Slankningen af læreplanerne omfattede en stærk reduktion i antallet af læringsmål. Antallet af læringsmål har gennem mange år været et emne for debat og stærk kritiseret, så en reduktion heri blev positivt modtaget. Det samme gjaldt i nogen grad det nye fag 'Teknologiforståelse', der dog også blev kritiseret. Forslaget om juniormesterlære og obligatorisk erhvervspraktisk blev hilst velkommen af Dansk Industri (DI). Underdirektør i DI, Mikkel Harder, udtalte herom bl.a., at "Det er vigtigt, at juniormesterlæren ikke bare bliver den lette udvej for en elev, der er kørt lidt træt i skolen. For et tilvalg af juniormesterlæren betyder også et fravalg af nogle andre muligheder. Det er man nødt til at være bevidst om, og det kræver en god, faglig vejledning af både elev og forældre".²⁸

Trivselskommission

Nedsættelse af den nye *Trivselskommission* skete i august 2023 med en tidsramme på afslutningen af sit arbejde ultimo 2024.²⁹ Kommissionens målgruppe var børn mellem 0 og 25 år; og den skulle forholde sig til fire overordnede temaer: Fællesskaber og relationer, Tidlig indsats og forebyggelse, Livsmød og robusthed samt Det gode digitale liv, herunder også den stigende mistrivsel. Offentligheden blev inviteret til at tage del i kommissions arbejde ved en 'folkehøring' der blev afsluttet 30. april 2024.

Formand for kommissionen blev Rasmus Meyer, der har en universitetsuddannelse inden for sociologi, er forstander på Krogerup Højskole og tidligere har væ-

28 Pressemeddelelse fra Dansk Industri på deres hjemmeside 19. marts 2024 med titlen: "DI: Ny aftale bygger bro mellem folkeskole og erhvervsliv".

29 Indlæg på Trivselskommissionens hjemmeside 11. august 2023 med titlen: "Kommissorium for Trivselskommissionen".

ret bl.a. sekretariatschef og direktør i Dansk Socialrådgiverforening. Han udtalte i et indlæg i Altinget 18. december 2023 om kommissionen: "Trivselskommissionens opgave er kort fortalt at blive klogere på børn og unges trivsel i Danmark og at filtrere faktorerne ud, så vi som samfund kan formulere svar på spørgsmålet om, hvordan vi sikrer, at det store flertal af vores børn og unge lever virksommelige, muntre og meningsfulde liv".³⁰ Eftersom netop trivsel gennem en del år har tegnet sig som et stadig mere påtrængende problem, særligt blandt børn og unge, må resultatet af kommissionens arbejde imødeses med en vis forventning.

Farvel til den obligatoriske projektopgave i 9. klasse

Projektopgaven i 9. klasse blev gjort obligatorisk som en del af beslutningerne om en ny folkeskolelov under Ole Vig Jensen i folketingsåret 1992-1993. Nu, ca. 30 år senere, ændres dens status, og den er fremover ikke længere obligatorisk. I deres udspil foreslog regeringen, "at kravet om, at alle elever i 9. klasse skal udarbejde en projektopgave, afskaffes. Eleverne vil ligesom i dag fortsat have mulighed for at udføre en fri selvvalgt opgave, som efter elevens valg kan blive bedømt med en udtalelse og/eller en karakter". Når projektopgaven i 2023, 30 år efter den blev introduceret, ændrer status til at være en mulighed for en fri selvvalgt opgave, der kan bedømmes med udtalelse og/eller karakter, begrundes det i aftaleteksten med, at "Det skal give skolerne mere frihed til at tilrettelægge undervisningen ud fra elevernes behov. Skolerne kan fremover lokalt beslutte, at eleverne på 9. klassetrin skal udarbejde en projektopgave".³¹ Beslutningen kan derved muligvis ses i lyset af styrkelsen af skolernes frihed og elevers muligheder for selv at vælge. Begrundelserne for beslutningen fremkommer ikke så klart.

Afskaffelse af uddannelsesparathedsvurderingen

Også den meget udskældte uddannelsesparathedsvurdering af elever i udskolingen er nu afskaffet i sin gamle form. Dette skete allerede i afslutningen af forrige folketingsår (se *Uddannelseshistorie* 2023 s. 167). I forliget indgår, at den skal erstattes af en ny praksis, der er under udvikling, og som skal træde i kraft fra skoleåret 2024/2025. I forligsteksten står der: "Aftalepartierne ønsker, at ændringerne skal træde i kraft med virkning for skoleåret 2024/2025. Afskaffelsen af uddannelsesparathedsvurderingen skal evalueres, herunder skal omfanget af in-

30 Indlæg på Trivselskommissionens hjemmeside af Rasmus Meyer 18. december 2023 med titlen: "Formand for Trivselskommissionen: Samfundet må lytte til børn og unge for at forstå, hvorfor flere stadig har det svært".

31 Jf. aftaleteksten "Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) og Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti om folkeskolens kvalitetsprogram – frihed og fordybelse", BUV, 19. marts 2024.

dividuel vejledning samt betydningen af den ændrede vejledningsindsats fra et elev- og forældreperspektiv belyses. Evalueringen gennemføres i 2028, så de nye bestemmelser har haft mulighed for at virke i tre skoleår”.³²

Anbefalinger for brugen af skærme i skolen

Blandt andet fokus på elevtrivsel har ført til opmærksomhed rettet mod ‘brugen af skærme’, dvs. aktiviteter, der finder sted med brug af digitale hjælpemidler, som involverer forskellige former for skærme. BUVM udsendte i 2024 en publikation med anbefalinger rettet mod folkeskolen, *Anbefalinger om begrænsning af digital distraktion og balanceret brug af skærme*. Allerede i december 2023 var sådanne udsendt for gymnasier, erhvervsuddannelser og FGU, hvor Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fremsatte deres anbefalinger.³³ Forslagene retter sig mod praksis i forhold til begrænsning af skærmbrugen og anbefaler, at ledelsen involverer sig i dette, og at det finder sted i en dialogisk proces mellem ledelse, lærere og elever. Der har dog været en engageret debat om skærmbrugen, hvor nogle mener, at kritikken heraf er meget overdreven, mens andre påpeger de problematiske sider ved en sådan praksis, ikke mindst hvad angår trivselsmæssige forhold.

Indførelsen af nationale overgangstest

På folkeskoleområdet blev 2023-2024 også året, hvor alle elever skulle gennemføre Folkeskolens Nationale Overgangstest første gang. De nationale test, der blev implementeret 2006, var fra begyndelsen udsat for en del kritik fra såvel forskere, som af politikere og praktikere inden for skoleområdet. Kritikken har rettet sig mod både testenes måleegenskaber, anvendelighed i forhold til at støtte elevers faglige udvikling, deres mulige (problematiske) indflydelse på folkeskolens pædagogik og undervisning og elevers forståelser af sig selv og udvikling af tillid til egne evner og muligheder.³⁴

Gennem årene har været en meget udfoldet, og også i nogen grad polariseret, debat. Den berettigede kritik førte i 2021 til aftale om udvikling af nye test, ‘Folkeskolens Nationale Færdighedstest’, der skal implementeres skoleåret 2026/2027. I perioden, frem til disse nye test er færdige, anvendes nationale overgangstest, der implementeres skoleåret 2022/2023 (se *Uddannelseshistorie 2022* s. 231).

32 Indlæg på BUVMs hjemmeside, 21. april 2023 med titlen: “Bred politisk aftale om at afskaffe uddannelsesparathedsvurderingen”.

33 Indlæg på BUVMs hjemmeside 11. december 2023 med titlen: “Nye anbefalinger for skærmbrug på gymnasier, erhvervsuddannelser og FGU skal understøtte udfordringer med skærme i undervisningen”.

34 Notat fra BUVM om de nationale test september 2016 med titlen: “De nationale tests måleegenskaber”; Review udarbejdet af VIVE, 2020 med titlen: “Review af evalueringen af de statistiske aspekter ved de nationale test”.

Overgangstestene er på nogle punkter søgt tilpasset kritikken af de oprindelige nationale test og beskrives således på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside: "Folkeskolens Nationale Overgangstest er en lineært tilpasset udgave af de nationale test i dansk (læsning) og matematik, som gennemføres i et simpelt, midlertidigt it-system. Testene er digitale og selvrettende. Resultaterne fra testene kan ikke stå alene. Testene er et supplement til de øvrige evalueringsværktøjer, der i dag anvendes til evaluering af elever i folkeskolen. Testene er obligatoriske at gennemføre i læsning og matematik".³⁵ De gennemføres på 2., 3. 4., 6. og 8. klassetrin (læsning), og på 2. 4., 6., 7. og 8. klassetrin (matematik).

Selvom overgangstestene til dels er tilpasset de foregående års kritik af nationale test, blev også overgangstestene mødt med kritik.³⁶ F.eks. gav en række skoleledere udtryk for, at resultaterne er vanskelige at anvende og fortolke.³⁷ Også det at overgangstestene ikke, som de oprindelige nationale test, er adaptive, synes at kunne skabe vanskeligheder, f.eks. hvis elever tidligt i testen får en opgave, der giver udfordringer i et omfang, der evt. kommer til at påvirke elevens besvarelse af opgaverne i resten af testen negativt.³⁸

Test anvendes pædagogisk, og desuden også i accountability praksis, dvs. i forbindelse med myndighedernes kontrol af skoler. Denne kombination af anvendelser i forbindelse med prøver og test, må generelt siges at rumme modsætninger, der kan komme til udtryk som problemer.

FGU, brobygning og unge uden uddannelse og arbejde

En af de virkelig store udfordringer for denne og tidligere regeringer knytter sig til gruppen af unge, der efter folkeskolen ikke opnår yderligere uddannelse eller kommer i beskæftigelse. Denne gruppe viste en årrække tendens til at blive mindre, men har siden 2021 atter været stigende.³⁹ Mange af de unge i denne gruppe afslutter ikke folkeskolen eller består ikke de afsluttende prøver, og andelen af unge, for hvem det er tilfældet, har været voksende gennem flere år.⁴⁰ At mini-

35 Indlæg på BUVMs hjemmeside 2. maj 2024 med titlen: "Folkeskolens Nationale Overgangstest".

36 Indlæg i Skolemonitor 14. december 2021 med titlen: "7 eksperter kritiserer ny aftale om nationale test: De nye test bliver ikke mere præcise og vil skabe mere konkurrence og mistrivsel".

37 Indlæg i Folkeskolen 23. august 2024 med titlen "Spild af tid? Nu skal 300.000 elever til nationale test".

38 Ibid.

39 Indlæg på FGU Danmarks hjemmeside 21. juni 2024 med titlen: "Antallet af unge uden uddannelse eller job er steget i 2023"; Indlæg på BUVMs hjemmeside 20. juni 2024 med titlen: "Antallet af unge uden job eller uddannelse er steget".

40 Analyse fra AE 6. maj 2024 med titlen: "Flere unger får under 02 i dansk og matematik i alle landsdele".

mere gruppen af unge, der ikke afslutter folkeskolen, samt andelen af unge, der ikke får yderligere uddannelse efter skolen eller kommer i beskæftigelser, er vigtige indsatsområder. Heri må initiativerne for at bedre elevers trivsel ventes at kunne få vigtig betydning, så længe de unge stadig går i skolen.

Forskellige aktiviteter, der kan bygge bro mellem skole og uddannelse, bidrager i perioden, hvor de unge er i færd med at forlade skolen; her spiller brobygningsaktiviteter en vigtig rolle. For de elever, der har forladt grundskolen, er den forbedrende grunduddannelse (FGU) et vigtigt bidrag for unge, der endnu ikke ved, hvilken retning de skal tage uddannelsesmæssigt, og måske har vejledningsbehov eller behov for forskellige former for støtte i den videre proces. Undervisningsministeren udtalte herom i 2023:

“Da Reformkommissionen for nyligt kom med sine anbefalinger til forbedring af ungdomsuddannelserne, blev FGU fremhævet som nøgleaktør i den vigtige opgave det er, at skabe en vej gennem uddannelsessystemet, for de unge der hverken er i gang med en ungdomsuddannelse eller i arbejde. Både de unge, der har stødt hovedet mod muren i skolen, de unge der har brug for mere tid, og de unge, der har brug for at forbedre deres eksamensresultater, for at blive klar til en ungdomsuddannelse. Jeg vil derfor inden længe mødes med aftalekredsen bag FGU, så vi sammen kan drøfte de fremtidige rammer for FGU. Ikke for at gennemføre en stor reform, men for at give FGU lidt mere opmærksomhed, respekt og kærlighed, så endnu flere unge kan lykkes derude bag skiltene”.⁴¹

Hertil kommer, at mulighed for brobygning, der tidligere udelukkende har været en del af skolen, fremover også skal være en mulighed på FGU, en beslutning, der blev truffet i maj 2024 i tilknytning til et lovforslag, der omhandlede “Mere fleksible rammer til at tilrettelægge forberedende grunduddannelse og smidigere overgang til den forberedende grunduddannelse m.v.”, og som træder i kraft 1. august 2024. Forslaget blev vedtaget med 109 stemmer for (S, V, DD, SF, LA, M, KF, EL, RV, DF, ALT og UFG), imod stemte 0, hverken for eller imod stemte 1 (Theresa Scavenius (UFG)).⁴² Yderligere blev der indgået en aftale i november 2023 om et økonomisk løft til området, men FGU Danmark påpegede, at bl.a. efterslæb hvad angår

41 Indlæg af undervisningsminister Mattias Tesfaye på BUVMs hjemmeside 11. juni 2023 med titlen: “Danmark har fået en ny uddannelse. Hvad er opgaven, hvad kan forbedres?”.

42 Lovforslag fremsat i FT 14. maj 2024 med titlen: “L 140 Forslag til lov om ændring af lov om forberedende grunduddannelse, lov om institutioner for forberedende grunduddannelse, lov om kommunal indsats for unge under 25 år og forskellige andre love. (Mere fleksible

bygningsvedligeholdelser, som også gør sig gældende på mange andre områder, betyder, at midlerne ikke tager højde for dette.⁴³ Reformkommissionen formulerede i denne sammenhæng i sit udspil fra foråret 2023, *Nye reformveje 2*, en anbefaling om en ny ungdomsuddannelse kaldet hpx (Højere Praktisk Eksamen), som de beskrev således: "Anbefaling 2.1.a: Der etableres en ny toårig praksisorienteret almindennende ungdomsuddannelse – hpx, Højere Praktisk Eksamen. Uddannelsen erstatter 10. klasse og grundforløbets 1. del på erhvervsuddannelserne. Med skabelsen af denne uddannelse vil unges uddannelseslandskab få to hovedveje videre fra grundskolen: Den praksisorienterede vej (hpx) og den mere abstrakte og teoretiske (gymnasiale) vej".⁴⁴ Se også *Uddannelseshistorie 2023* s. 169-170.

I løbet af 2024 har børne- og undervisningsministeren givet udtryk for, at det er et forslag og en retning, der arbejdes videre med.⁴⁵ Forslaget har blandt nogle fået en god modtagelse (f.eks. Dansk Arbejdsgiverforening), mens andre har været mere kritiske og forbeholdne, bl.a. da forslaget indebærer lukning af 10. klasserne, herunder efterskolerne, for hvilke netop disse elever udgør en stor del af kundedgrundlaget.

Forsøgs- og udviklingsarbejder i folkeskolen

I folkeskoleregi blev flere forsøgs- og udviklingsarbejder sat i værk i tilknytning til de politiske udspil, bl.a. i relation til erhvervsuddannelserne og overgangen mellem folkeskole og EUD, der blev således gennemført forsøg med, at folkeskoleelever kunne tage udvalgte fag på en erhvervsuddannelse. Erfaringerne herfra var positive, og ordningen blev derfor foreslået udbredt til hele landet. Initiativet er tænkt at skulle støtte elevers trivsel i skolen, men vil også kunne bidrage positivt i forhold til at øge søgningen mod erhvervsuddannelserne, som er en af regeringens mærkesager.⁴⁶ Også med den nævnte hpx er der iværksat forsøg; i Aarhus Kommune vil man således afprøve "en hpx-lignende model, som skal tilbyde unge mere attraktive veje til at blive faglært".⁴⁷

---

rammer til at tilrettelægge forberedende grunduddannelse og smidigere overgang til den forberedende grunduddannelse m.v.)".

43 Indlæg på FGU Danmarks hjemmeside 21. november 2023 med titlen: "Ny politisk aftale om FGU: Vigtige tiltag, men ikke det nødvendige økonomiske løft".

44 Publikation fra Reformkommissionen maj 2023 med titlen: "Nye reformveje 2. En attraktiv vej for alle unge".

45 Indlæg i A4 Uddannelse 6. februar 2024 med titlen: "Teskfaye arbejder videre på HPX: "Vi skal i den retning – det kommer i 2024".

46 Pressemeldelse fra BUVM 10. marts 2023 med titlen: "Forsøg gav skoletrætte motivationen igen: Nu skal det bredes ud over hele landet".

47 Indlæg på Aarhus Kommunes hjemmeside 30. april 2024 med titlen: "HPX – attraktive og praksisfaglige ungdomsuddannelsesstilbud".

Skolens prøver har gennem mange år været et tema for ønsker om forbedringer, og en række forsøg med nye prøveformer blev også afviklet i dette skoleår.⁴⁸ Ved folketingsårets afslutning udkom en rapport fra Rådet for Børns Læring, hvori det bl.a. blev foreslået, at "Antallet af prøver i folkeskolen skal reduceres, så der kun er prøver i dansk og matematik og prøvekaraktererne skal spille en mindre rolle i adgangen til ungdomsuddannelserne". Formand for Rådet, Else Sommer, udtalte herom, at politikerne skal "turde at reducere væsentligt mere i antallet af afgangsprøver, end de gør med Folkeskolens Kvalitetsprogram, og samtidig skal de få tilbageværende prøver naturligvis udvikles i takt med den fagfornyelse som Børne- og undervisningsministeren har igangsat. Afgangsprøver og eksamensfokuseret undervisning bør erstattes af øget fordybelse, praksisfaglighed, feedback og vejledning. Det skal sikre, at flere elever i udskoling oplever faglig trivsel og anerkendelse samt får mod på og hjælp til at søge mod en ungdomsuddannelse".⁴⁹

5.2 UNGDOMSUDDANNELSERNE

Ungdomsuddannelserne har været blandt de højt prioriterede områder i det forløbne folketingsår. Dette kom også til udtryk ved Sorø-mødet 2024, der netop havde dette som tema. Prioriteringen afspejlede sig også i finansloven og blev i overgangen til det nye folketingsår bl.a. konkret udmøntet i, at regeringen i august 2024 foreslog at permanentgøre takstløft på cirka 360 mio. kr. til gymnasier, erhvervsuddannelser og almene voksenuddannelser, der eller stod til at ville bortfalde efter 2024.⁵⁰ Børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye begrundende det med følgende: "Hvis vi skal sikre stærke ungdomsuddannelser til unge i hele landet, er det afgørende, at økonomien følger med. Derfor er jeg også meget glad for, at vi i regeringen har besluttet at prioritere et stort beløb til at gøre midlertidige investeringer til ungdoms- og voksenuddannelserne permanent, så der fra år til år skabes ro om institutionernes økonomi, så de får bedre muligheder for at drive gode uddannelsestilbud af høj kvalitet".

I det følgende belyses initiativer i løbet af folketingsåret på hhv. erhvervsuddannelses- og det gymnasiale område.

---

48 Indlæg på BUVMs hjemmeside, dateret, set 18. juli 2024 med titlen: "Prøveformer og forsøg".

49 Indlæg på hjemmesiden for Rådet for Børns Læring 29. august 2024, med titlen: "Formandskabet vil gøre op med eksamen som styrende for udskoling".

50 Indlæg på BUVMs hjemmeside 24. august 2024 med titlen "Regeringen vil videreføre ekstraordinært takstløft til gymnasier, erhvervsuddannelser og voksen- og efteruddannelser"

Erhvervsuddannelserne

Som det fremgik af såvel de politiske udspil som af finansloven for 2024, var EUD et område med høj politisk prioritet. Til området blev afsat beløb stigende frem til 2030. Beløb, der skal anvendes bl.a. til "tidssvarende udstyr og efteruddannelse af lærere", som det angives. En andel skal desuden anvendes til, at den såkaldte kvalitetsudviklingspulje, der blev introduceret i finanslovsforslaget i 2014, og som har til formål at sikre udvikling og kvalitet på området, gøres permanent.⁵¹

Aftalen rummede også en række initiativer, der på forskellige måder involverede folkeskolen, f.eks. at⁵²: Kommunerne får mulighed for at udbyde valgfag for elever i folkeskolens 7.-9. klasse på erhvervsskolerne; Obligatorisk prøve i praktiske/musiske valgfag i 8. klasse; Etablering af et nationalt program, som bliver retningsgivende for indsatser relateret til valg af ungdomsuddannelser; Nedsættelse af en ekspertgruppe, der dels skal komme med anbefalinger til, hvordan introduktionen til ungdomsuddannelserne kan styrkes og kvalificere elevernes valg af ungdomsuddannelse, dels anbefale en ny model for rammerne for vurdering af elevernes uddannelsesparathed; Nedsættelse af ekspertudvalg, der skal komme med anbefalinger til, hvordan 10. klasse indholdsmæssigt kan rettes imod erhvervsuddannelserne og i større omfang end i dag placeres på erhvervsskolernes lokationer – samt en række andre initiativer.⁵³

Social- og sundhedsuddannelserne var et af de EUD-områder, der fik særlig opmærksomhed. Dette kom til udtryk i udspillet *Forberedt på fremtiden III*, hvis formål var at sikre tilstrækkeligt uddannede til at kunne imødegå stigende efterspørgsel efter medarbejdere på social- og sundhedsområdet i årene fremover (jf. ovenfor). Initiativet understøtter, at der kan uddannes endnu flere social- og sundhedsassistenter og social- og sundhedshjælpere, samt at kvaliteten af disse uddannelser er så god, at der uddannes flere og bedre kvalificerede medarbejdere.⁵⁴

Hertil kommer også, at man gennem udviklingsarbejder og forsøg vil styrke udviklingen af uddannelserne og afprøve nye retninger. F.eks. kan nævnes: Pulje til understøttelse af rammeforsøg med udskolingslinje eud 8/9 (skoleåret

51 Publikation med orientering om Finanslovsforslaget for Finansåret 2015 fra Undervisningsministeriet, udarbejdet af Økonomi og Koncernafdelingen 26. august 2014 med titlen: "Institutioner, der udbyder erhvervsrettede ungdomsuddannelser".

52 Pressemeddelelse fra BUVM 22. november 2018 med titlen: "Ny aftale baner vejen fra folkeskole til faglært".

53 Alle initiativer fremgår i pressemeddelelsen fra BUVM 22. november 2018 med titlen: "Ny aftale baner vejen fra folkeskole til faglært".

54 Publikation fra Regeringen januar 2024 med titlen: "Forberedt på fremtiden III. Flere faglærte til vores sundhedsvæsen og ældrepleje. Det næste skridt mod stærkere erhvervsuddannelser".

2024/2025), Forsøg med prøve i matematik F, samt Rammeforsøg med udskolingslinje eud 8/9.

De gymnasiale uddannelser

Initiativerne inden for erhvervsuddannelser spillede en rolle i forhold til de gymnasiale uddannelser, idet man ønsker at flere søger mod EUD, hvorved færre vil søge de gymnasiale uddannelser. Tendensen blandt en del unge til at foretrække gymnasiet var også et tema, der blev adresseret i *Forberedt på fremtiden I* i bl.a. følgende formuleringer, hvor denne tendens beskrives som en slags 'automatpilot', der skal udfordres for at ændre udviklingen:

"Hovedvejen i vores uddannelsessystem er blevet, at de fleste tager en gymnasial uddannelse og derefter en videregående uddannelse. I dag ventes eksempelvis hver fjerde at gennemføre en universitetsuddannelse. Kandidatuddannelserne var engang for de få, der ønskede klassiske akademikerjobs eller en forskerkarriere. I dag er det blevet hovedvejen til arbejdsmarkedet for en langt større gruppe. Det er grundlæggende positivt for både den enkelte og samfundet, at flere end tidligere i dag har mulighed for at tage en uddannelse på universitetet. Men dét, at så mange går samme vej, passer ikke nødvendigvis til det arbejdsmarked, de skal ud på bagefter".⁵⁵

Ønsket om et brud med den tendens foreslås sat i værk gennem indsats, der begynder i folkeskolen, idet, som det formuleres: "Der er behov for en folkeskole, der i højere grad giver eleverne indsigt i forskellige fagligheder og brancher, og som styrker deres fundament for at træffe kvalificerede valg af uddannelse efter folkeskolen. Eleverne må ikke per automatik vælge det almene gymnasium, idet dette medfører et mere ensporet uddannelsessystem, som ikke altid gavner hverken den enkelte eller samfundet".

En skærpelse af karakterkravet i forbindelse med optag til gymnasiet, som blev varslet i regeringsgrundlaget 2022, er under overvejelse, hvilket kan ses i sammenhæng med dette. En sådan skærpelse er dog forbundet med problemer, og den er efterfølgende fra flere sider blevet gjort til genstand for undersøgelser og analyser. Det er således blevet påpeget, at en skærpelse vil diskriminere elever, der kommer fra såkaldte gymnasiefremmede baggrunde og altså være socialt skæv, men også kønsmæssigt skæv. Hæves karakterkravet til f.eks. 6, vil det ude-

---

⁵⁵ Publikation fra Regeringen marts 2023 med titlen: "Forberedt på fremtiden I. En sammenhængende reformkurs".

lukke ca. 20 % af eleverne.⁵⁶ Forskere fra Rockwool Fonden konstaterede således i juni 2024 på baggrund af deres analyser: "Hvis adgangskravene til gymnasiet strammes, så det bliver et bindende krav, at 9. klasse afsluttes med et karaktergennemsnit på mindst 5 eller 6, vil det primært afskære unge med forældre uden en gymnasial uddannelse, unge indvandrere og efterkommere, og unge drenge fra at påbegynde gymnasiet".⁵⁷ Andre påpeger, at det vil kunne få indflydelse på søgningen til professionsuddannelser såsom lærer, pædagog og sygeplejerske – uddannelser som man netop ønsker styrket søgning til.⁵⁸

5.3 PROFESSIONSUDDANNELSERNE, UNIVERSITETS- UDDANNELSERNE OG EFTER-VIDEREUDDANNELSESOMRÅDET

Professionsuddannelserne

Uddannelsen til lærer og en fornyelse af denne uddannelse har gennem mange år været et politisk emne. Der blev i regeringsåret 2022 indgået aftale for en reform af læreruddannelsen under overskriften "En ambitiøs læreruddannelse tæt på folkeskolen og til gavn for folkeskolen".⁵⁹ Se også *Uddannelseshistorie* 2023 s. 185. Den nye uddannelse skulle træde i kraft, sådan at de første nye studerende kunne optages august 2023. Vigtige punkter var mere praktik samt mindre grad af detaljstyring af uddannelsen. Desuden var muligheden for at kunne uddanne sig i alle egne af landet et punkt, man politisk var optaget af i bestræbelserne for at sikre sammenhæng på tværs af by og land og for at modvirke en centralisering af uddannelser i de store byer. UFM formulerede initiativer rettet mod styrkelse af sammenhængskraften i foråret 2023, hvoraf udflytning af uddannelser var et af disse (se *Uddannelseshistorie* 2023 s. 184-185).⁶⁰

I det tidligere nævnte reformforlig fra august 2023 indgik også planer om en ny pædagoguddannelse. Planer, der dog endnu ikke er realiserede, men som presser sig yderligere på efter man også i sommeren 2024 kunne se en nedgang i optaget til uddannelsen som pædagog.⁶¹ På finansloven blev desuden afsat cirka 100 mio. kr. i 2023 og cirka 200 mio. kr. årligt fra 2024-2030 til en opkvalificeringspulje,

56 Indlæg på DEAs hjemmeside 1. maj 2024 med titlen: "Et karakterkrav på seks til gymnasiet vil afskære ca. 20 pct. af eleverne".

57 Rockwool Fonden juni 2024.

58 Indlæg i 'Gymnasieskolen' 2. maj 2024 med titlen: "En tredjedel af gymnasielærerne vil have højere adgangskrav til gymnasiet".

59 Indlæg på UFM's hjemmeside 13. september 2022 med titlen: "En ambitiøs læreruddannelse tæt på folkeskolen og til gavn for folkeskolen".

60 Indlæg på UFM's hjemmeside 4. maj 2023 med titlen: "Bedre muligheder for uddannelse i hele Danmark".

61 Indlæg fra BUPL 25. juli 2024, med titlen: "Katastrofe-optag kalder på omfattende reform af pædagoguddannelsen".

således at "Flere erfarne pædagogmedhjælpere i daginstitutioner skal have bedre mulighed for at uddanne sig til pædagogisk assistent eller meritpædagog, så fagligheden bliver styrket i dagtilbuddene".⁶² BUPL påpegede i den forbindelse også de vanskelige vilkår for pædagogerne og det behov, der er, for udvikling af en ny uddannelse.⁶³

Frafald fra professionsuddannelser var et blandt mange forhold, der havde spillet en rolle for reformen på f.eks. også læreruddannelsen. Frafaldet gav sig til kende på tværs af flere professionsuddannelser, og det havde gennem nogle år givet anledning til bekymring.⁶⁴ Uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund kunne i foråret 2024 pege på, at frafaldet på første studieår på de fire store professionsuddannelser (sygeplejerske, lærer, pædagog eller socialrådgiver) er steget inden for de seneste år, og hun varslede derfor i den forbindelse reformer i foråret 2024, hvorom der dog ikke er indgået aftale endnu.⁶⁵

Universitetsuddannelserne

På universiteterne er en større reform ved at blive gennemført i forlængelse af "Aftale om rammerne for reform af universitetsuddannelserne i Danmark" (se *Uddannelseshistorie* 2023 s. 183-184). Denne rummer bl.a. planer for reduktion i antallet af studerende på universiteterne, kortere kandidatuddannelser samt udvikling af såkaldte erhvervskandidatuddannelser. Der blev i forbindelse med lanceringen af reformen nedsat et kandidatudvalg, hvis rapportering, knyttet til første del af arbejdet, forelå 19. juni 2024.⁶⁶ I udvalgets rapport fremlægges "et oplæg til rammerne for de nye kandidatuddannelser på 75 ECTS og de fleksible erhvervskandidatuddannelser". Desuden har udvalget drøftet "mulige modeller for en erhvervsrettet kandidatuddannelse med virksomhedsforløb". Der redegøres for dette samt "tre veje til bedre muligheder for videreuddannelser for dimitterende fra kandidatuddannelser på 75 ECTS, herunder muligheden for efterfølgende virksomhedsforløb". Udvalget havde også beskæftiget sig med, hvordan reformen koordineres på tværs af universiteterne, samt med den såkaldte tidligere nævnte

---

62 Indlæg på BUVMs hjemmeside 28. februar 2023 med titlen: "Regeringen vil afsætte millioner til at uddanne flere pædagoger".

63 Indlæg på BUPLs hjemmeside 6. februar 2024 med titlen: "Får gigabeløb af Folketinget: Men kommune vil ikke bruge alle pengene på normeringer".

64 Indlæg på UFM's hjemmeside 15. marts 2024 med titlen: "Stigning i frafald på professionsuddannelserne bekymrer minister".

65 Ibid.

66 Indlæg på UFM's hjemmeside, 19. juni 2024 med titlen: "Kandidatudvalget offentliggør sin delaf rapportering".

sektordimensionering, dvs. rammer for optag på uddannelser på de enkelte uddannelsesinstitutioner inden for bestemte sektorer.⁶⁷

Reformen og dens initiativer blev *mødt med megen kritik*, herunder også fra fagforeninger og forskere, både for at ville forringe uddannelsen på universiteterne og for at mangle saglig begrundelse. F.eks. formulerede repræsentanter for Finanssektorens Arbejdsgiverforening og Finansforbundet, at de er "langt fra overbeviste om, at en halvering af kandidatuddannelser er den rigtige vej at gå", og at det potentielt vil kunne skade "viden og vækst".⁶⁸

Efter-videreuddannelse

Også mulighederne for efter- og videreuddannelse inden for de forskellige faggrupper og uddannelsesområder er et emne, som har været berørt af politiske tiltag. Videreuddannelsesmuligheder for lærere er blevet kortlagt og fremlagt i en publikation i april 2024.⁶⁹ Videreuddannelse støttes også økonomisk, f.eks. af Omstillingsfonden. I finansåret 2024 er der afsat midler til to puljer:⁷⁰ Pulje 1 retter sig mod ufaglærte og faglærte (personer uden en videregående uddannelse), hvortil der ifølge aftalen afsættes 71,1 mio. kr. på finansloven for finansåret 2024. Pulje 2 er for personer med en videregående uddannelse til og med professionsbachelorniveau, hvortil der afsættes 15. mio. kr.. Kursister omfattet af fondens to målgrupper kan søge om tilskud til en række uddannelsesaktiviteter på professionshøjskoler, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, erhvervsakademier og maritime uddannelsesinstitutioner.

6. EU-POLITIKKER OG -INITIATIVER PÅ UDDANNELSESOMRÅDET⁷¹

De danske initiativer og den førte politik skal på nogle områder ses i lyset af politikker og målsætninger på uddannelsesområdet, der er formulerede i regi af EU. For nu mere end to årtier siden, i marts 2002, godkendte Det Europæiske Råd "Arbejdsprogrammet for Uddannelse 2010" (ET 2010). Senere fulgte en strategiramme for dette samarbejde og Rådets og Kommissionens fælles rapport om gennemførelse heraf, som er udarbejdet med det formål at støtte forbedringen af de

67 Indlæg på UFM's hjemmeside 19. april 2024 med titlen: "Udmøntning af sektordimensionering på universiteterne"

68 Indlæg i 'Finans', 28. marts 2023 med titlen: "Bekymring i finanssektoren: Universitetsreform kan skade viden og vækst".

69 Indlæg på UFM's hjemmeside 19. juni 2024 med titlen: "Kandidatudvalget offentliggør sin delafrapportering".

70 Indlæg på UFM's hjemmeside 24. juni 2024 med titlen: "Omstillingsfonden".

71 Information på EUR Lex, set 18. juli 2024 med titlen: "Education, training, youth, sport". Europa-Parlamentets 'Faktablade', set 18. juli 2024, med titlen: "Uddannelse og erhvervsuddannelse. Faktablade om Den Europæiske Union".

ationale uddannelsessystemer samt gensidig læring og udveksling af god praksis.⁷²

I nævnte strategiramme er formuleret syv målsætninger for uddannelsesområdet. Disse omhandler dels 'livslang læring' og voksnes videreuddannelse (mål, der skal være indfriet 2025), dels målsætninger for grundskole og videregående uddannelse (mål, der skal være indfriet 2030). Med frist i hhv. 2025 og 2030 ligger forventningerne om indfrielse således i meget nær fremtid:

Inden 2025

- skal 60 % af de nyuddannede fra de erhvervsrettede uddannelser have haft adgang til arbejdsbaseret læring under deres uddannelse,
- skal mindst 47 % af alle voksne i alderen 25-64 år have deltaget i et læringsforløb inden for de seneste 12 måneder.

Inden 2030

- skal antallet af 15-årige, som er dårlige til læsning, matematik eller naturfag, ned under 15 %,
- skal antallet af ottendeklasses elever med ringe færdigheder i IT-fag ned under 15 %,
- skal mindst 96 % af alle børn i alderen mellem 3 år og alderen for obligatorisk skolestart deltage i førskoleundervisning og børnepasning,
- skal mindre end 9 % af alle elever forlade uddannelsessystemet tidligt,
- skal mindst 45 % af de 25-34-årige have færdiggjort en videregående uddannelse.

Med baggrund i strategirammen er der i EU-regi fokus på unges udvikling af færdigheder i skolen samt også på trivsel og frafald. I EU-publikationen *Pathways to School Success* fremhæves således, blandt andet med inddragelse af resultater fra PISA-undersøgelserne, en række udfordringer inden for uddannelsesområdet, som i den forbindelse – af EU – vurderes vigtige at forholde sig til. Disse omhandler tidligt skolefrafald, utilstrækkelige kompetencer inden for matematik og for norges vedkommende også inden for læsning og naturvidenskab, samt oplevelsen af sikkerhed i skolen og en relativt høj andel, der giver udtryk for, at de er blevet mobbet mindst nogle gange om måneden.⁷³ Hertil kommer, som det påpeges, at

72 Rådet for den Europæiske Union, 26. februar 2021: "Rådets resolution om en strategiramme for det europæiske uddannelsessamarbejde på og uden for det europæiske uddannelsesområde (2021-2030)". Den Europæiske Unions Tidende, s. 1.

73 Indlæg fra EU-Kommissionen på EU's hjemmeside set 15. august 2024 med titlen: "Veje til succes i skolen".

elevers socioøkonomiske og kulturelle baggrunde stadig påvirker elevers faglige udvikling og præstationer, og elevtrivslen er en udfordring.

I en europæisk sammenligning er Danmark ikke så langt fra disse mål, men der er udfordringer. En undersøgelse, publiceret 2024, viser f.eks., at "På landsplan er andelen af folkeskoleelever, der ikke får 02 i både dansk og matematik, steget fra 8,6 pct. i 2016-2019 til 11,5 i 2023".⁷⁴ Undersøgelser peger som noget positivt i retning af, at den sociale mobilitet er bedret. Således konkluderer en analyse fra 2023, at "Siden 2000 er det gået fremad med den sociale mobilitet i den almene sektor. I dag er det 55 pct. af de unge med ufaglærte forældre fra den almene sektor, der har fået en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse som 25-årig. Det er 2,4 procentpoint færre end blandt unge med ufaglærte forældre, der er vokset op i andre boligformer. Forskellen er indsnævret markant siden 2000, hvor den lå på mere end 20 procentpoint".⁷⁵ Det tilføjes uddybende, at "Andelen af mønsterbrydere er steget siden midten af 00'erne, og skyldes, at flere børn af ufaglærte med ikke-vestlig baggrund har fået en uddannelse".⁷⁶ En sådan udvikling er værd at bemærke, og man kan håbe, at det fortsætter i positiv retning på dette område, der repræsenterer en stor og betydningsfuld uddannelsesmæssig udfordring.

Som et led i unges kvalificering og mobilitet og en styrket kvalitet af uddannelser generelt retter EU også opmærksomheden mod studerendes udveksling på tværs af landegrænser under uddannelsen. I maj 2024 offentliggjorde EU's ministerråd således en henstilling fra rådet, der beskæftiger sig med uddannelse, ungdom, kultur og sport, om, at "12 procent af eleverne på erhvervsuddannelser skal på udveksling i et andet land som led i deres uddannelse. I dag er den målsætning på otte procent".⁷⁷ Ønsket om mobilitet omfatter også andre uddannelser og sigter mod at styrke kvaliteten af såvel erhvervsuddannelserne som videregående uddannelser.

Medlemskabet af EU bidrager således til at sætte ramme og mål for uddannelsesinitiativer og politikker på det nationale niveau, som nationale udviklinger holdes op imod. Det bidrager desuden til at støtte samarbejde ved at formulere begrundede målsætninger herfor, som alle EU-lande orienterer sig efter, omend det sker på forskellige måder og under forskellige vilkår.

---

74 Analyse ved Troels Lund Jensen og Anton Lykketoft, AE, publiceret på AEs hjemmeside 6. maj 2024 med titlen: "Flere unge får under 02 i dansk og matematik i alle landsdele".

75 Analyse ved Troels Lund Jensen og Mette Weber, AE, publiceret på AEs hjemmeside 16. maj 2023. med titlen: "Mønsterbryderes veje i den almene sektor".

76 Ibid.

77 Indlæg på BUVMs hjemmeside 13. maj 2024 med titlen: "Ny EU-målsætning om, at 12 procent af eleverne på erhvervsuddannelserne skal på udveksling i udlandet".

7. OPSAMLLENDE OG FREMADRETTEDE OVERVEJELSER

Samlet set har folketingsåret 2023-2024 på uddannelsesområdet været domineret af reformpakkerne lanceret i forbindelse med *Forberedt på fremtiden* og de drøftelser og initiativer, dette har afstedkommet. Hertil kom som noget uventet nye udviklinger inden for AI og chatbots i form af teknologier og redskaber, der blev tilgængeliggjort for alle, og som kan få store konsekvenser på netop uddannelsesområdet. Brugen af dette i forbindelse med skole og uddannelse vil fremadrettet blive underkastet en yderligere undersøgelse i forhold til potentialer, udfordringer og praksisudvikling. De nye værktøjer og muligheder må på nogle områder ventes at kræve nytænkning, ikke mindst hvad angår prøvesystemet. Det skal blive interessant at se, hvad fremtiden byder på, hvad det angår.

Reformerne på universitetsområdet er i processen; også her er der tale om forandringer, der må ventes at blive gennemgribende på mange planer. Dette ikke blot i forhold til de uddannelser, der forkortes eller forandres på andre måder, men også hvad angår universitetsansattes arbejds- og forskningsvilkår. Også andre initiativer er i processen, dette gælder f.eks. forandringer rettet mod at styrke unges søgning mod erhvervsuddannelserne og professionsuddannelserne. Det skal blive interessant at se, hvad der følger i den videre udvikling, og om resultaterne af initiativet bliver som ønskede af politikerne. Reformbestræbelserne inden for uddannelse af pædagogerne i form af en ny pædagoguddannelse er ikke nået til vejs ende, og også dette er et tema, hvis proces og resultat bliver spændende at følge.

At flere unge ikke afslutter folkeskolen eller efter skolen ikke tager yderligere uddannelse eller kommer i beskæftigelse, er et stort samfundsmæssigt problem. Dette er ikke en udfordring, hvor enkle løsninger bringer os fremad, men der er fokus på problemstillingen bl.a. i form af initiativerne inden for FGU-området, og i form af fremadrettede planer på området, som det kom til udtryk i august 2024 på det årlige Sorø-møde. Her var reformer inden for ungdomsuddannelserne et vigtigt tema. Ved folketingets åbning 1. oktober 2024, gav undervisningsministeren yderligere indblik i den påtænkte nye ungdomsuddannelse, epv, en erhvervs- og professionsrettet uddannelse, som skal erstatte hf, og hvis udvikling det kommende år vil give os yderligere viden om.⁷⁸ Holdninger til denne gav, sig hurtigt til kende, og vi kommer til at høre mere om dette i det kommende år.

Den 30. august 2024 blev regeringens finanslovsforslag for 2025 fremlagt af finansminister Nicolai Wammen (S), På Børne- og Undervisningsministeriets område lægges i den kommende finanslov – som varslet – op til investeringer i de

---

⁷⁸ Indlæg i AvisenDanmark 1. oktober 2024 ed titlen: "Regeringen afsætter to milliarder kroner til ny gymnasial uddannelse: HF sløjfes".

gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne, og der er også lagt op til en række besparelser. Herunder i form af reduktion i antallet af Børne- og Undervisningsministeriets læringskonsulenter, nedlæggelse af Dansk Center for Undervisningsmiljø (med delvis overførsel af opgaver til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet), og afskaffelse af en række statslige tilsyn på grundskoleområdet. Sidstnævnte vil bla. ramme Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK), f.eks. foreslås afskaffelse af både årlig udpegning af folkeskoler med bekymrende kvalitet og af det statslige tilsynsrejsehold. Også Rådet for børns læring foreslås nedlagt. På Uddannelses- og Forskningsministeriets område foreslås bla. enklere akkreditering af uddannelsesinstitutionernes kvalitetssikring og ændret frekvens i akkrediteringerne der nedsættes fra hvert 6. til hvert 8. år.⁷⁹ Der var en del reaktioner på finanslovsforslaget, og på skoleområdet blev ikke mindst afskaffelsen af tilsynet mødt med glæde af nogle, men stor kritik af andre.⁸⁰ Finansloven spiller naturligvis en central rolle i uddannelsespolitikken ved at sætte de økonomiske rammer for løsningen af udfordringer som de tidligere nævnte. I den kommende tid forestår forhandlingerne om finansloven, og det må vise sig, hvordan den vil komme til at se ud i sin endelige form.

Ved ministerrokaden 29. august 2024 fortsatte Mattias Tesfaye (S) som børne- og undervisningsminister og Christina Egelund (M) som uddannelses- og forskningsminister, og de vil derfor stadig stå i spidsen for initiativer og forhandlinger som disse og andre inden for uddannelsesområdet i det kommende folketingsår.

Tak til Christian Larsen, Rigsarkivet, og Henriette Duch, VIA University College, for sparring i forbindelse med udarbejdelse af kapitlet, samt også en særlig tak til Signe Holm-Larsen

---

79 Regeringen (30. august 2024). "Faktaark. Regeringens oplæg til politisk prioriteret opgavebortfald på FFL25".

80 Indlæg i Skolemonitor 30. august 2024 med titlen "Regeringen vil afskaffe Stuks årlige kvalitetstilsyn: »Vi er meget tilfredse«"; Indlæg i Folkeskolen 2. september 2024 med titlen: "Vil lukke undervisningsmiljø-center og alt tilsyn med skolerne"; Indlæg i Altinget den 4. september 2024 med titlen: "Lærere begræder nedlæggelse af statsligt tilsyn: Regeringen går fra den ene yderlighed til den anden".

Bilag 1. Udvalgssammensætning 2023-2024 pr. maj 2024

Børne- og Undervisningsudvalget (BUU)		Uddannelses- og Forskningsudvalget (UFU)	
Astrid Krag	S	Karin Gaardsted	S
Frederik Vad	S	Frederik Vad	S
Jesper Petersen	S	Jesper Petersen	S
Kim Aas	S	Tanja Larsson	S
Kris Jensen Skriver	S	Matilde Powers	S
Matilde Powers	S	Mette Reissmann	S
Sara Emil Baaring	S	Per Husted	S
Thomas Skriver Jensen	S	Rasmus Stoklund	S
Trine Bramsen	S	Sara Emil Baaring	S
Anni Matthiesen	V	Peter Juel-Jensen	V
Hans Christian Schmidt	V	Heidi Bank	V
Linea Søgaard-Lidell	V	Linea Søgaard-Lidell	V
Peter Juel-Jensen	V	Hans Andersen	V
Rosa Eriksen	M	Karin Liltorp	M
Rasmus Lund-Nielsen	M	Rasmus Lund-Nielsen	M
Karina Adsbøl	DD	Marlene Harpsøe	DD
Marlene Harpsøe	DD		
Helena Artmann Andresen	LA		
Henrik Dahl	LA		
Lise Bertelsen	KF		
Mette Abildgaard	KF		
Mette Thiesen	DF		
Alex Ahrendtsen	DF		
Sigurd Agersnap	SF		
Mads Olsen	SF		
Claus Jørgensen	SF		
Anne Hegelund	EL		
Lotte Rod	RV		
Helene Liliendahl Brydensholt	ALT		